

# —≡ Ս Ի Ո Ն ≡—

ԻԳ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1949

≡ ՅՈՒՆԻՍ ≡

ԹԻՒ 7

## ԻՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

### ԼՈՒՐՋ ԱԽՏԱՆՇԱՆՆԵՐ

Դ.

Լրագրային քննադատությունը անատրակոյա իր բարերար արդիւնքները ունի հանրային կեանքին մէջ, եթէ չչեղի իր դերէն, կամ աւելի ճիշդ չդառնայ խոտելի միջոց մը՝ նպատակի արդարացման, ի վերջոյ ազնիւ նպատակներուն երթալու համար անհրաժեշտ են ազնիւ միջոցներ, ծուռ քանակէն ուղիղ զիծ. չեղներ:

Լրագրային քննադատությունը մեր մէջ լրագրութեան իսկ ճնշումին տակ և կարգ մը անձնական, զաղափարական և կուսակցական ազդումներու ներքե հայտած է ոչ ցանկալի վիճակի մը: Հաշիւներու յարդարանքը տակաւ կը վերածուի բեմի մը՝ ուր արդար. ու պարկեշտ խօսքին քով, անվաւեր և անպարկեշտ յարձակումներ, աւելորդ վէճեր, անուանարկութիւններ, վրէժխնդրական արարքներ, իրենց աւերը կը գործեն կարգ մը անպատասխանատու և իրենց դատումները արժեւորել չգիտցող մեր լրագրողներէն:

Ողիի և կրթութեան պակասը, մեր սզգային շահերու թիւը նախանձախնդրութիւնը, և յանուն ուղղութեան մը ամէն սկզբունք և սրբութիւն ոտնահարելու անխնայութիւնը, իրաւունք կուտան այս անպատասխանատու մունչ-պիկներուն ա. գրիչը՝ այդ ազնիւ գործիքը, վերածեն ուրիշ բանի, արձակելու թուք, մտք աւ սլաք. անհատներու և յաճախ անոնցմով պայմանաւոր հաստատութիւններու դէմ, սրունք իրենց հանգամանքներով պէտք է վեր մնան սովորական դատումներու թիրախ ծառայելէն:

Մամուլի պայքարէն, գէթ այն ձեւով զոր ան կը մղուի այսօր մեր ազգային շահերու պաշտպան գրիչներէն, ոչինչ կը շահի մեր ժողովուրդը, անոր մեծագոյն տոկոսը. ոչ քաղաքական հայեցողութեան և ոչ ալ ազգային շահերու նրբին ու ճշգրիտ հասկացողութիւնը ունի, հետեւաբար քաղաքական, ազգային, գրինական ու բարոյական վերտառութիւններու ներքեւ մղուած զրջապայքարը մեր մամուլին մէջ, տգեղ արդասիւթներ տալու սահմանուած է միայն: Ինչպէս

որակել, օրինակ, արարքը անոնց՝ որոնք խմբակցական տխուր հաշիւներով խիղճ չեն ըններ վարկաբեկելու մեղքը Եկեղեցւոյ նուիրապետութիւնը խորհրդանշող և իրենց անբասիր կեանքով և ցործով հանրութեան մտքին ու հոգիին մէջ նուիրականացած անձնաւորութիւններ, ի հեճուկս մեր ազգային խղճմասքին և յաշտ օտարներու :

Այսպիսիներուն խօսքը, խաւարին մէջէն լսուած հայհուներ լոկ, արժանի պէտք չէ նկատուին անշուշտ—որևէ պատասխանի, ինչպէս մօրացած ճակնհանրէ ցայտած կեդտեր, որոնց՝ ժարդ պիտի պժգար դառնալ և քարոստել արձակուած ցեխին կողմը: Ի՛նչնարկենք Նորին Ս. Սծութիւն Մեծի՛նն իրիկիկոյ կաթողիկոս Գարեգին Վեհափառի նկատմամբ եղած անպատկառ արտայայտութիւններուն և վերացրումներուն, որոնք թէև ի գօրու չեն պղտորելու ազգին խղճմտանքը, սակայն կուտան տխուր փաստը ախտաւարակ ոգիի մը՝ թէ մեր մէջ կը գտնուին մարդիկ, որոնք զոեհիկ և զծուծ կիրքերէ կրնան ինքզինքին արտօնած զգալ մամուլի միջոցաւ բռունցք բարձրացնելու ազգային Հաստատութեան մը ոգւոյն դէմ նոյն իսկ խորհելով թէ այդ կերպով մահացուցիչ հարուած մը պիտի տուած ըլլան անոր համբաւին և պատուին :

Ձեռք ուզեր մտածել, որ այդ արտայայտութիւնները ծնունդ եղած ըլլան փոքրոգի մտխաւքներու, հանդէպ իրիկիկոյ կաթողիկոսութեան այսօրուան փառքին ու վերելքին, և անոր մեծանուն գահակալի ազգանուէր գործունէութեան, որուն դերը այդ նժգեհ, սակայն այլեւս իր գոյութեան իրաւունքը չահած աթոռին վրայ աւելի՛ քան նախախնամական եղաւ ու կը շորտունակէ ըլլալ :

Ո՛հ է կրօնական և ազգային գործ երբ կը կատարուի բարի ջանադրութեամբ և մեր հասարակութեան օգտին ի հաշիւ, ազգին ամբողջութեան է որ կը պատկանի: Անթիլիաս հագիւ երկոտասնեակ տարիներու շրջան մը բոլորած՝ արգաքացուց արդէն ազգին և Եկեղեցիին յոյսերն իր մասին: Այսօր ան իր կազմակերպուած առաջնորդական վիճակներով կամ թեմերով, Կանոնադրական ժողովներով, կաթողիկոսարանի իրական և իրաւական յօրինուածքով, Եպիսկոպոսական, Տնօրէն ու Ընդհանուր ժողովներով, իր ամօրեայ պաշտօնաթերթ Հասկ-ով, Ժապարանով, իրական վերելքի մէջ մտած մանաւանդ իր ժառանգաւորացով, կը ներկայացնէ պատկեր մը՝ որ աւելի քան միթմարական է, ապացոյց թէ ոչ ջանք խնայուած է նորահաստատ այդ հոգեւոր ծան և կրթական յարկին մէջ, և ոչ գորհողութիւն: ամէն ինչ ընթացած է ու կ'ընթանայ հոգեւոր և ազգային տեսիլքի մը մաքուր ազդեցութեանը տակ :

Անթիլիասի վերջին շրջանի աթոռակալները, սկսած Սահակ կաթողիկոսէն, ըրին իրենց կարելին այդ աւագութին վրայ կազմակերպելու այսօրուան կեանքի պատկերը: Դժուար է հաւատալ թէ ինչպէ՛ս գոյութեան եկան այն ումէն՝ որոնք այսօրուան Անթիլիասի գեղեցիկ փառքը կը յօրինեն: Անթիլիաս այսօր այլևս չքիլ իրականութիւն մըն է հայ հոգիին և մտքին վերև: Միւս կողմէն ոչ մէկ ատեն իրիկոյ Աթոռ բախտը չէ ունեցած այսքան լուրջ՝ բայց այսքան օգտաւէտ առաքելութեան մը հանդիսարանն ըլլալու: Ի՛րենց այսպէս, վասնզի իրիկիկոյ Աթոռը յիսուն տարիներ առաջ, տեղական մասնաւոր հանգամանք մըն էր հայ հոգիին համար, առանց ուրիշ անդադարձի, այսօր իր խորհուրդը, իր իմաստը և դերը առաւել քան ընդարձակ կը դասենք :

Կրօնական, իմացական և ազգային այս երեւակ, բայց իրարմէ անբաժան, խորհուրդին աւելի զգօն մատուցակ կարելի պիտի չըլլար աւնենալ, քան՝ Անթիլիասի Աթոռին այսօրուան եռամեծար Գահակալը, Տ. Տ. Գարեգին Ա. Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ, որ շնորհիւ իր նուաճումներու հասած մտաւոր բարձր կարողութիւններուն, անբասիր նկարագրին, ազգանուէր ծառայութիւններուն ու մեր պատմութեան և մատենագրութեան բերած իր անկշռելի արդիւններուն, առարկայ է այսօր բովանդակ ազգին յարգանքին, հիացման ու սիրոյն։ Ոչ միայն Սիւրիոյ և Լիբանանի մեր հասարակութիւնը այլ բովանդակ հայ ժողովուրդը հպարտ է իրմով, վասնզի ան իր վրայ աւելի քան կէս դարէ ի վեր կը փայլեցնէ, ակնախտիկ շքանշաններու պէս, բազմաթիւ ձիրքեր՝ որոնցմէ իւրաքանչիւրը պիտի կրնար նշանաւոր հանդիսացնել որ և է անհատ։ Հոգեկան կեանքի ճշմարիտ կոչում ունեցող, բարոյական բարձր անձնաւորութիւն, բազմամուտ պատմա-բանասէր, արուեստագէտ, բարձրաթոյշ քարոզիչ, զրագէտ և տակաւին անյազ ուսանող, Նորին Վեհափառութիւն Տ. Տ. Գարեգին Կաթողիկոսը վաթսուներեք տարիներ ծառայած է իր ժողովուրդին՝ զրով, խօսքով ու գործով, իր կոչումին և դերին արժանավայել գիտակցութեամբ, որ սակաւ ընտրեալներու առանձնաշնորհն է միայն։

Անցնող չորս տարիները, որոնք Նորին Ս. Օծութեան Կաթողիկոսութեան շրջանը կազմեցին, եղան ոչ միայն եկեղեցական, կրթական և կազմակերպչական շրջան մը, այլ իրմով աթոռը բարձրացաւ հմայքի մը, որ միայն խանդավառութիւն և անխառն միաթարանք կրնայ պատճառել ամէն հայու։ Այժմու մշակութային և՛ կրթական հոծ շարժումը և արդիւնքը, տնտեսական աւելի բարգաւաճ դրութեան մը ստեղծումը, ու մանաւանդ այդ բոլորին յանձնաձումը կարենալ ընելու իր ճիգերը, արդիւնք իր անձին նկատմամբ այն բարձր համակրանքին զորս բովանդակ ազգը ունի, զինք կ'ընեն Անթիլիասի նախախնամութիւնը, հրաւիրելով իր անձին հանգէպ բովանդակ ազգին երախտիքն ու պաշտանքը։ Աւելի քան անզգած և կոյր պէտք է ըլլալ, չտեսնելու Կիլիկիոյ Վեհափառին շանքն ու ճիգը, Անթիլիասի մայրավանքը ընելու մտաւոր, հոգեկան ու նիւթական ամբարտաւ մը, Աստուծոյ փառքին և ազգին պատուին ու գոյութեան համար։ Թշնամիներ միայն պիտի չուզէին տեսնել այս բոլորը։ Հետեւաբար անպատասպար զրպարտութիւններու այն յամաւ և յիմար ոգին որ ա՛յ արհեստագործներ է կարծես կարգ մը թնճկոտած միտքերու մէջ, աւելի քան խոտելի է, որոնք չեն ուզեր տեսնել ստուգութիւնները, ու կը փռեն կը տարածեն ինչ որ սուտ է ու խաբէութիւն։

Չենք ուզեր իսկ հարցնելու, ստութեան ու զրպարտութեան այդ գրիչներուն, թէ ունի՞ն ստոյգ փաստ և իրաւունք ընելու համար այդ վերագրումները, վասնզի բացորոշ է մեզ համար թէ նախաձախնդրութիւնն ու համոզումը չէ որ կը շարժեն իրենց գրիչը, այլ կիրքն ու անհանդուրժողութիւնը, նախաձառ։ Այս պատճառաւ մեր խօսքը կ'ուղղուի ոչ թէ իրենց, որոնք զիտենք թէ խուչ են ամէն ձայնի՝ որ իրենց թմբուկէն չի հնչեր, այլ անոնց, որոնց սէրը կ'ուզեն պղտորել իրենց Եկեղեցիի և անոր հաւատարմներուն դէմ, գայթակղութեան ամենէն ահռելի թոյնը սրսկելով անոնց սիրտերէն ներս։

Առայժմ այսքան։